

Verksamheten i Europeiska unionen under 2001, m.m.

Till utrikesutskottet

Inledning

Utrikesutskottet beslutade den 9 april 2002 att bereda bl.a. justitieutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 och 2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001 jämte motion 2001/02:U2 som väckts med anledning av skrivelse 160. Därjämte behandlas i ärendet motioner från den allmänna motionstiden 2001 och 2002.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottet

Inledning

I skrivelse 105 lämnar regeringen en kortfattad redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd år 2001. I skrivelsen beskrivs hur ordförandeskapet förbereddes inom Regeringskansliet, hur det genomfördes samt vilka resultat som uppnåddes. Vidare lämnas en kostnadsredogörelse.

I skrivelse 160 lämnar regeringen i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen en redogörelse för verksamheten i Europeiska unionen under år 2001. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polis-samarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner.

Yttrandets omfattning

De frågor som ligger inom justitieutskottets beredningsområde berörs i skrivelse 105 i första hand i avsnitt 5.5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa och i skrivelse 160 i första hand i avsnitt 5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa samt i avsnitt 41 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete. I yttrandet behandlar utskottet vissa frågor om samarbetet inom det rättsliga området. Utskottet behandlar även de frågor som tas upp i motion 2001/02:U2 samt i motionerna 2001/02:U273 och 2001/02:U308 yrkande 2, nämligen regeringens arbete med att informera om och förankra beredningen av EU-frågor i riksdagen samt Sveriges arbete mot prostitution inom EU.

Allmänt om samarbetet inom det rättsliga området

När Sverige den 1 januari 2001, för en period av sex månader, övertog ordförandeskapet i EU innebar det en helt ny uppgift för Sverige som medlem i unionen. Under ordförandeskapet hölls ett flertal möten, och det fattades också beslut eller uppnåddes uppgörelser i en rad olika frågor inom det rättsliga området. Här kan bl.a. nämnas att Europeiska rådet beslutade om ett rambeslut om brottsoffrens ställning i den straffrättsliga processen. Rådet beslutade även om att inrätta ett nätverk samt ett finansieringsprogram, som skall identifiera åtgärder för att förebygga brott på EU-nivå samt främja samarbetet mellan EU:s medlemsstater. Det träffades vidare en politisk överenskommelse om gemensamma definitioner av människohandel, kriminalisering av olika former av medverkan samt nya former av hjälp till drabbade. Också kampen mot den ekonomiska brottsligheten förstärktes bl.a. genom antagandet av ett tilläggsprotokoll till konventionen om ömsesidig rättslig hjälp avseende utlämnande av uppgifter om bankkonton och ekonomiska transaktioner. Det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna förstärktes genom det provisoriska Eurojust, som började sitt arbete den 1 mars 2001. Medlemsstaterna träffade också en överenskommelse om att de skulle åta sig att införa straffrättsligt ansvar för allvarliga miljöbrott. Slutligen bör här nämnas att Sverige och de andra nordiska länderna den 25 mars 2001 inträdde som operativa medlemmar i Schengensamarbetet. Sammantaget motsvarade resultatet under ordförandeskapet väl de målsättningar som Sverige hade satt upp inför det samma.

Under andra halvåret 2001 övertog Belgien ordförandeskapet. Det belgiska ordförandeskapets arbete inom det rättsliga området kom, efter händelserna den 11 september 2001 i New York, att koncentreras nästan enbart på kampen mot terrorism. Bland annat hölls ett extra rådsmöte (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september 2001, och vid Europeiska rådets möte påföljande dag beslutades ett åtgärds paket i 68 punkter, varav många åtgärder hade bäring på straffrätts- och polisfrågor.

De ärenden som efter den 11 september kom att dominera förhandlingsarbetet var förslag från kommissionen till rambeslut om terrorism och om en europeisk arresteringsorder. Även förhandlingarna om ett rambeslut om verk-

ställighet i EU av beslut om frysning av tillgångar eller bevismaterial samt inrättandet av Eurojust kom att få en antiterrorismprägel trots att förslagen hade lagts fram i ett tidigare skede, för övrigt med Sverige som medförslagsställare.

Arbetet med dessa frågor har även efter det att Spanien övertog ordförandeskapet den 1 januari 2002 satt sin prägel på arbetet inom det rättsliga området. Den 28 februari 2002 beslutade Europeiska rådet t.ex. om inrättande av ett permanent Eurojust. Såväl rambeslutet rörande terrorism som det om en europeisk arresteringsorder planeras dessutom att bli antagna under det spanska ordförandeskapet första halvåret 2002. Förslag om ett svenskt godkännande av dessa två rambeslut är för närvarande föremål för behandling i riksdagen.

Utskottet finner här anledning att något beröra utvecklingen inom utskottets beredningsområde. Utskottets arbete med EU-relaterade ärenden har ökat påtagligt de senaste åren. Införandet av först gemensamma åtgärder och därefter rambeslut har skapat förutsättningar för detta genombrott. Utskottet ser positivt på utvecklingen av det straffrättsliga samarbetet inom unionen. Den grova brottsligheten är ofta gränsöverskridande, och ett utökat rättsligt och polisiärt samarbete är en förutsättning för en effektiv bekämpning av denna typ av brottslighet.

Regeringens förankring av EU-frågor i riksdagen

I motion 2001/02:U2 (c) begärs att regeringen i ett tidigt skede skall informera om och förankra beredningen av EU-frågor i riksdagen och dess utskott.

Utskottet anser att det i detta sammanhang kan vara av värde att lämna en beskrivning av hur utskottet arbetar med dessa frågor.

Givetvis erhåller utskottet de olika handlingar, faktagruppmemorior m.m., som regeringen lämnar in till riksdagen och som rör frågor inom utskottets beredningsområde. Dessa handlingar samt annan information som kan vara av intresse delges utskottets ledamöter i huvudsak i samband med utskottets sammanträden. Det kan här nämnas att det vid varje utskottssammanträde finns en punkt på dagordningen under vilken EU-frågor kan tas upp. Arbetet därutöver kan i huvudsak beskrivas enligt följande.

Utskottet erhåller fortlöpande information från regeringen (Justitiedepartementet) inför de ministerrådsmöten som hålls i rådet för rättsliga och inrikes frågor samt räddningstjänsten (RIF-rådet) avseende de frågor som ligger inom utskottets beredningsområde. I samband med dessa informationsmöten med hela utskottet kan också andra frågeställningar med anknytning till EU-arbetet tas upp av utskottets ledamöter.

Inom utskottet har vidare inrättats en särskild EU-grupp med en representant från varje parti. Gruppen erhåller regelbundet, ungefär en gång i månaden, information från Justitiedepartementet rörande utvecklingen inom EU vad avser frågor inom utskottets beredningsområde. Om det bedöms som påkallat lämnas information och sker samråd även mellan dessa tillfällen. Den information som gruppen tar del av spänner över hela tidsskalan vad avser var

i processen de olika frågorna befinner sig. Gruppen får t.ex. regelmässigt information om vad som uppnåtts vid de ovan nämnda RIF-råden. Gruppen följer även några särskilt utvalda frågor fortlöpande, från det att de initieras på arbetsgruppsnivå fram till dess att de är färdigförhandlade. Vidare erhåller gruppen information från Regeringskansliet om t.ex. grönböcker och om hur arbetet framskrider i olika arbetsgrupper m.m. Som exempel kan nämnas att utskottet under våren 2002 från Justitiedepartementet har fått information om två grönböcker. Utskottet har redan beretts tillfälle att lämna synpunkter på det remissvar som regeringen avsåg att lämna med anledning av den ena grönboken. Utskottet kommer att beredas tillfälle att lämna synpunkter även på det andra remissvaret senare i vår.

Slutligen kan nämnas att utskottet även inhämtar information rörande utvecklingen inom EU vad avser olika frågeställningar som aktualiseras i de ärenden som utskottet i övrigt har att behandla.

Utskottet delar de synpunkter som förs fram i motionen om betydelsen av att de överenskommelser som den svenska regeringen gör i förhållande till övriga medlemsstater i EU har en god demokratisk förankring. Ett krav för att uppnå detta är därför, som också framhålls i motionen, att riksdagen ges en tidig insyn i frågorna samt att regeringens ställningstaganden i EU-frågor förankras i riksdagen.

Utskottet anser dock, mot bakgrund av vad som nyss redovisats om hur utskottet arbetar med dessa frågor, att den information som erhålls från Regeringskansliet i allt väsentligt svarar mot de behov som utskottet har för att kunna följa och ta ställning till de olika frågor med EU-anknytning som ligger inom utskottets beredningsområde. Utskottet anser också att det i tillräcklig omfattning har möjlighet att lämna synpunkter på de ståndpunkter som regeringen intar i förhandlingarna inom EU.

Detta utesluter dock inte att samarbetet mellan utskottet och Regeringskansliet kan förbättras ytterligare på olika sätt vad avser dessa frågor. Sammantaget anser utskottet emellertid att regeringens information och förankring av EU-arbetet inom utskottets beredningsområde för närvarande fungerar fullt tillfredsställande. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen är såvitt gäller utskottets beredningsområde inte påkallat. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2001/02:U2.

Ett prostitutionsfritt EU

I motion 2001/02:U273 (v) begärs att Sverige i EU bör driva frågan om ett prostitutionsfritt område i Västeuropa och i motion 2001/02:U308 (kd) begärs att Sverige bör motverka en legalisering av prostitution inom EU. Det motionärerna oroas över är främst tendensen i vissa av EU:s medlemsländer till en ökad tolerans mot prostitutionen.

Den 1 januari 1999 trädde lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster i kraft. Enligt lagen är det förbjudet att mot ersättning skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse. Den som överträder förbudet döms – om inte

gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader.

Efter införandet av det nyssnämnda förbudet mot köp av sexuella tjänster har arbetet mot bl.a. prostitution fortsatt. Här kan t.ex. nämnas att 1998 års sexualbrottskommitté i sitt betänkande, Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor (SOU 2001:14), behandlar bl.a. frågor om koppleri och prostitution. Härvid görs vissa överväganden vad gäller förbudet mot köp av sexuella tjänster. Enligt kommittén bör bl.a. det straffbara området förtydligas och i viss mån utvidgas, t.ex. bör en person som utnyttjar den sexuella tjänsten men låter någon annan betala för den vara att se som gärningsman (s. 303 f).

Sexualbrottskommitténs betänkande bereds nu i Regeringskansliet.

Här kan också nämnas att Europeiska kommissionen i december 2000 lade fram ett förslag till rambeslut mot människohandel som sker bl.a. i syfte att utnyttja någon i prostitution. Efter ett mycket aktivt arbete i frågan från det svenska ordförandeskapet nåddes vid RIF-rådet den 28–29 maj 2001 en politisk överenskommelse om merparten av innehållet i rambeslutet. En principöverenskommelse om resterande delar nåddes den 27–28 september 2001. Frågan om antagande av rambeslutet behandlas för närvarande i riksdagen.

Vad gäller Sveriges arbete i övrigt mot prostitution i EU kan här påpekas att regeringen redan i samband med införandet av den ovan nämnda lagen om förbudet mot köp av sexuella tjänster (prop. 1997/98:55 sid. 105) bl.a. uttalade att det faktum att Sverige tar steget att kriminalisera köp av sexuella tjänster är en viktig markering gentemot andra länder för att visa vår inställning i denna fråga. Här kan även nämnas att jordbruksministern (tillika jämställdhetsminister) vid upprepade tillfällen tydligt klargjort den svenska ståndpunkten i frågan (se t.ex. hennes tal vid EU:s ministermöte för arbetsmarknads- och socialfrågor den 7 mars 2002). Här kan också nämnas att justitieministern i samband med en interpellationsdebatt den 13 november 2001 (snabbprotokoll 2001/02:25) bl.a. anförde att han ville vara mycket tydlig i det att det inte är någon acceptabel lösning att ge legitimitet åt prostitutionens verksamhet genom att se prostitution som en godtagbar arbetsmarknad och jämställa bordeller och liknande med legitima affärsverksamheter. Enligt hans mening är sådana åtgärder både cyniska och uppgivna, och de bygger på en människosyn som det inte går att ställa sig bakom. Han anförde vidare att synen på prostitution inom bl.a. vissa av EU:s medlemsländer är allvarlig och att den på alla sätt bör motarbetas av den svenska regeringen och av svenska EU-parlamentariker. Han angav vidare att han och övriga ministrar i regeringen kommer att i det internationella arbetet fortsätta med att ta upp den svenska synen på prostitution och propagera för den svenska modellen.

Utskottet konstaterar inledningsvis att prostitution inte är förbjuden i Sverige; däremot är det straffbart att *köpa* sexuella tjänster. En avsikt med denna reglering är att begränsa prostitutionen i största möjliga utsträckning samtidigt som regleringen inte hindrar kvinnorna från att få hjälp. Utskottet delar motionärernas ståndpunkt att prostitution inte kan accepteras oavsett om den

sker ”frivilligt” eller ej. Sådan verksamhet bör i stället motarbetas på olika sätt. Här är inte minst sociala insatser av stor vikt. Som påpekas i motionerna inger den utveckling mot en legalisering av prostitutionen som i dag finns i vissa av EU:s medlemsstater oro.

Som redovisats ovan arbetar regeringen redan i dag, i sina kontakter med bl.a. övriga medlemsländer i EU, aktivt mot en legalisering av prostitution och för att fler länder skall välja den svenska lösningen med en kriminalisering av köparen. Utskottet kan därför inte se att det nu skulle vara påkallat med något uttalande från riksdagens sida med anledning av de här berörda motionsyrkandena. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2001/02:U308 i berörd del och motion 2001/02:U273.

Stockholm den 18 april 2002

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ann-Marie Fagerström (s), Jeppe Johnsson (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).